

PROIZVOĐAČKE ORGANIZACIJE KAO OBLIK UDRUŽIVANJA POLJOPRIVREDNIH PROIZVOĐAČA

Kostanjski, Luka

Undergraduate thesis / Završni rad

2023

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **Križevci college of agriculture / Veleučilište u Križevcima**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:185:186725>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-12-29**

Repository / Repozitorij:

[Repository of the Križevci University of Applied Sciences](#)

zir.nsk.hr

DIGITALNI AKADEMSKI ARHIVI I REPOZITORIJI

REPUBLIKA HRVATSKA
VELEUČILIŠTE U KRIŽEVcima

Luka Kostanjski, student

**PROIZVOĐAČKE ORGANIZACIJE KAO OBLIK UDRUŽIVANJA
POLJOPRIVREDNIH PROIZVOĐAČA**

ZAVRŠNI RAD

Križevci, 2023.

REPUBLIKA HRVATSKA
VELEUČILIŠTE U KRIŽEVCIMA

Luka Kostanjski, student

**PROIZVOĐAČKE ORGANIZACIJE KAO OBLIK UDRUŽIVANJA
POLJOPRIVREDNIH PROIZVOĐAČA**

ZAVRŠNI RAD

Povjerenstvo za ocjenu i obranu završnog rada:

1. dr.sc. Sandra Kantar, prof.struč.stud. - predsjednica povjerenstva
2. dr.sc. Kristina Svržnjak, prof.struč.stud - mentorica i članica povjerenstva
3. Dragutin Kamenjak, dipl. ing., v. pred. - član povjerenstva

Križevci, 2023.

SADRŽAJ

Komentirano [1]: Na kraju provjeriti sve

1. Pogreška! Knjižna oznaka nije definirana.	
2.	2
2.1	Povijest udruživanja poljoprivrednih gospodarstava 3
2.2	Pravni okvir proizvođačkih organizacija 5
2.3	Koristi od udruživanja poljoprivrednika 7
3.	8
4. Pogreška! Knjižna oznaka nije definirana.	
4.1	Proizvođačke organizacije u Hrvatskoj 10
4.1.1	11
4.2	Koristi od udruživanja poljoprivrednika u proizvođačke organizacije 13
4.2.1	14
4.3	Analiza intervjua 16
5.	20
6.	22
7. LITERATURA	24
8. PRILOZI	26
8.1	Prilog 1. Popis tablica i grafova: 26
8.2	Prilog 2. Intervju 26
8.2.1	26
8.2.2	29
8.2.3	30
SAŽETAK	32

1. UVOD

Proizvođačka organizacija predstavlja jednu od mogućnosti za udruživanja poljoprivrednih proizvođača, a naročito je značajna za države u kojima prevladavaju mala obiteljska poljoprivredna gospodarstva, kao što je Republika Hrvatska. Prema podacima iz prijedloga Zakona o obiteljskom poljoprivrednom gospodarstvu (listopada 2017. godine) u Republici Hrvatskoj je čak 60% poljoprivrednih gospodarstava veličine do 3 ha koja svojim količinama i tehnologijom proizvodnje nisu konkurentna na tržištu, što značajno doprinosi njihovoj slabijoj ekonomskoj održivosti. Jedno od rješenja je udruživanje malih poljoprivrednih gospodarstava u proizvođačke organizacije koje im mogu olakšati zajednički učinkovitiji nastup na tržištu.

Komentirano [2]: Odakle podatak?

Cilj istraživanja ovog rada je pojasniti što su proizvođačke organizacije, naglasiti potrebu udruživanja poljoprivrednih proizvođača u proizvođačke organizacije te analizirati stanje tog oblika udruživanja poljoprivrednih proizvođača u posljednjih trideset godina u Republici Hrvatskoj. Kroz intervju s donositeljima odluka za odobravanje i praćenje proizvođačkih organizacija u Ministarstvu poljoprivrede te s članovima proizvođačkih organizacija dobiti će se uvid u prednosti i nedostatke udruživanja, probleme s kojima se susreću trenutno priznate proizvođačke organizacije te mogućnostima potpore modelima kojima se potpomaže osnivanje i rad proizvođačkih organizacija koristeći novac iz EU fondova.

Komentirano [3]: .. potpora

Dobiveni podaci mogu poslužiti kao korisna informacija svim poljoprivrednim proizvođačima koji razmišljaju o udruživanju kao i priznatim proizvođačkim organizacijama kako bi poteškoće i prepreke u svojem djelovanju sveli na minimalnu razinu.

2. PREGLED LITERATURE

U Hrvatskoj je nešto više od ~~158.000~~170.000 poljoprivrednih gospodarstava od kojih 70% poljoprivrednika koristi manje od 5 ha poljoprivrednog zemljišta¹su 61,2% samoopskrbna obiteljska poljoprivredna gospodarstva veličine manje od 3 ha, a prosječno prosječno jedan poljoprivrednik koristi 6,8 ha poljoprivrednog zemljišta veličina svih poljoprivrednih gospodarstava iznosi 7,4 ha. Svako gospodarstvo koje djeluje samostalno ne može biti konkurentno, jer pojedinačno nema količinu proizvoda koja bi bila dostatna za npr. velike trgovačke lance, nemaju mogućnost financiranja marketinških aktivnosti, a njihovi vlasnici često nisu dovoljno educirani niti imaju viziju razvoja gospodarstva. Kao moguće rješenje ovog problema je kroz udruživanje, a naročito kroz proizvođačke organizacije jer će Ministarstvo poljoprivrede u okviru intervencija kroz novi Strateški plan Zajedničke poljoprivredne politike (ZPP) nastaviti s provedbom potpora proizvođačkim organizacijama (Matijević, 2020.).

U analizi konzultantske tvrtke Smarter² navodi se da bi „udruživanje poljoprivrednika u proizvođačke organizacije trebao biti strateški cilj hrvatske poljoprivredne politike jer će između ostalog za pojedine mjere iz fondova EU novac moći dobiti samo proizvođačke organizacije“. U spomenutoj analizi ističe se da u Hrvatskoj djeluju 22 priznate proizvođačke organizacije iz devet sektora, koje okupljaju oko 700 članova. Najviše proizvođačkih organizacija osnovalo se u Osječko-baranjskoj i Vukovarsko-srijemskoj županiji, koje imaju po 3 priznate Proizvođačke organizacije (u daljnjem tekstu PO).

„Europa potiče udruživanje poljoprivrednih proizvođača u proizvođačke grupe i organizacije jer udruživanjem u proizvođačke organizacije proizvođači jačaju svoju poziciju u pregovorima prema otkupljivačima i trgovcima, lakše nabavljaju repromaterijal, a zajedničkim aktivnostima poput marketinga, skladištenja, pakiranja i prodaje smanjuju troškove te lakše i jednostavnije nastupaju na tržištu. Udruživanjem povećavaju konkurentnost, podižu kvalitetu svojih proizvoda i usvajaju dobru poljoprivrednu praksu u području zaštite okoliša. Važno je da sami proizvođači prepoznaju svoj interes u udruživanju u proizvođačku organizaciju.“³

¹ Godišnje izvješće o stanju poljoprivrede u 2021. godini (Zeleno izvješće za 2021.) <https://poljoprivreda.gov.hr/istaknute-teme/poljoprivreda-173/poljoprivredna-politika/agroekonomske-analize/zeleno-izvjesce/189>

² <https://smarter.hr/hrvatska-ima-17-proizvodackih-organizacija-ali-sa-tek-700-clanova>

³ Program ruralnog razvoja: Za proizvođačke organizacije 25 milijuna kuna – natječaj otvoren do kraja veljače <https://ruralnirazvoj.hr/za-proizvodacke-grupe-i-organizacije-25-milijuna-kuna-natjecaj-otvoren-do-kraja-veljace/> (3. ožujak, 2023.).

Komentirano [4]: Ovaj podatak odstupa od podataka Agencije za plaćanja i Zelenog izvješća 2021. Provjeriti

Komentirano [5]: Ako postoji autor kao što piše u fusnoti, staviti to u literaturu!

U tom slučaju izbrisati fusnotu i staviti (Matijević, godina?)

No, hrvatski poljoprivrednici su još uvijek skeptični prema bilo kojem obliku udruživanja, a često se taj otpor može primijetiti prema zadrugama naročito kod starijih poljoprivrednika. „Iako udruživanje poljoprivrednika nije adekvatno prihvaćeno u Hrvatskoj, bez udruživanja nije realno, a niti moguće, ostvariti dugoročnu opstojnost i održivi razvoj poljoprivredno-prehrambenog sektora. Udruživanje i kratki lanci opskrbe omogućuju nam da jedemo svježu, zdravu, lokalno proizvedenu hranu. Na taj način doprinosimo najmanjem okolišnom otisku poštujući sva tri načela održivosti - ekonomsko, socijalno i okolišno.“⁴

2.1 Povijest udruživanja poljoprivrednih gospodarstava

I u vrijeme socijalizma stručnjaci su pisali o blagodati udruživanja poljoprivrednih gospodarstava. Tako Vlado Cvjetičanin i prof. dr. sc. Vlado Puljiz ističu kako proces udruživanja individualne poljoprivrede podrazumijeva veće kombinirane proizvodne jedinice, potiskujući parcelaciju i fragmentaciju koji karakteriziraju tadašnju individualnu poljoprivredu. prof. dr. sc. Vlado Puljiz ističe da kooperacija poboljšava uvjete rada, poljoprivrednicima omogućuje više slobodnog vremena i rasonode.

S druge strane naglašava da kooperacija istovremeno sužava autonomiju odlučivanja, jer partnere prisiljava na sporazumijevanje i preuzimanje nekih zajedničkih rizika. Naglašava da ako se želi zadržati sustav privatnog vlasništva nad zemljom, jedini način je proizvodno spajanje obiteljskih gospodarstava u velike proizvodne jedinice unutar kojih je moguće racionalizirati proizvodnju. Bitno je za kooperaciju među gospodarstvima da poljoprivrednici „ostaju unutar svog gospodarstva“, da preuzimaju malo zajedničkih rizika i da kooperacija uglavnom ostaje na ugovorenoj razini. Ako je ugovor među partnerima sklopljen na duži rok, to su i njihove obveze veće. Ovakva se vrsta kooperacije najviše tiče tehnike proizvodnje i komercijalizacije. Suradnja se obično ugovara u pogledu zajedničkog korištenja poljoprivrednih strojeva i gospodarskih zgrada, sušionica, silosa, zajedničkih travnjaka, uzajamne pomoći, zajedničke kupnje i prodaje i slično. Međutim, ovakva kooperacija nikada ne zadire u pitanja opsega i strukture proizvodnje, unutrašnje organizacije gospodarstva i slično. Isti autor udruživanje naziva formulom za prevladavanje siromaštva sela i njegove integracije u socijalističko društvo. Najbolji primjer udruženja poljoprivrednika bile su zadruge.

Ako se promotri povijest zadrugarstva u nekim zemljama EU, onda se može istaknuti primjer u Švedskoj (Ramanauskasi i sur., 2017). U Švedskoj je osnivanje zadruga započelo već

⁴ <https://www.samobor.hr/obrazovanje/udruzivanje-poljoprivrednika-i-kratki-lanci-opskrbe-u-funkciji-lokalne-hrane-n7748> (3. ožujka. 2023.).

sredinom devetnaestog stoljeća. Članstvo Švedske u EU natjeralo je mnoge zadruge da se usredotoče na izvozne poslove. Orijentiranjem na izvoz Švedske zadruge ulaze u partnerske odnose i zajednička ulaganja s inozemnim zadrugama osnivajući proizvođačke organizacije te zajednički plasiraju proizvode na tržište Europe i svijeta.

Zadugarstvo u Hrvatskoj ima tradiciju dugu 140 godina. Kroz to vrijeme zadruge su bile snažne gospodarske organizacije i pokret koji je imao utjecaj na politička kretanja (Martinović, 2013). U razdoblju od 1990.-1995. zbog gubitka tržišta, Domovinskog rata i njegovih posljedica te uredbi o zabrani raspolaganja zadružnom imovinom, zadruge nailaze na poteškoće u poslovanju od kojih se mnoge nisu oporavile ili se nakon Domovinskog rata nisu mogle prilagoditi novim uvjetima rada i poslovanja, što dovodi do gašenja određenog broja zadruga⁵. Broz i Švaljek (2019) ističu kako je zadružno poduzetništvo u Hrvatskoj danas razvijeno daleko manje nego što bi to objektivno bilo moguće s obzirom da zadruge obuhvaćaju neznatan dio hrvatskog gospodarstva te uz to u prosjeku imaju slabije poslovne pokazatelje od ostatka gospodarstva.

Udruživanje poljoprivrednika u proizvođačke organizacije povezivanjem proizvođača, posebice malih poljoprivrednih gospodarstava, koja svojim količinama i tehnologijom proizvodnje nisu konkurentna na tržištu, predstavlja razuman i racionalan pristup rješavanju problematike održivosti poljoprivredne proizvodnje i ravnopravnijeg nastupa na tržištu.

Udruživanje u proizvođačke organizacije jamči postizanje ekonomski isplative proizvodnje pojedinog proizvođača, čemu u prilog ide i veliki broj primjera uspješnog poslovanja proizvođačkih organizacija u Europskoj uniji.

Cilj udruživanja je povećanje konkurentnosti, podizanje kvalitete proizvoda, zajedničko trženje poljoprivrednih proizvoda, a za to je potrebno imati osnovne uvjete, kao što su hladnjače i skladišni prostor gdje će se čuvati i pakirati roba. Bitno je da sami proizvođači prepoznaju svoj interes u udruživanju u proizvođačku organizaciju.

U Hrvatskoj su trenutno aktivne 22 priznate proizvođačke organizacije iz devet sektora, koje okupljaju oko 700 članova.

⁵ Hrvatski poljoprivredni savez: Što je zadruga?, <https://hzs.hr/zadruga/> (3.ožujka.2023.).

2.2 Pravni okvir proizvođačkih organizacija

Proizvođačke organizacije pravno su uređene Pravilnikom o priznavanju i potporama za proizvođačke organizacije⁶ (u daljnjem tekstu: Pravilnik) kojim se definiraju uvjeti za priznavanje proizvođačkih organizacija, udruženja proizvođačkih organizacija te uvjeti za dodjelu državne potpore za početak rada proizvođačkih organizacija. Prema Pravilniku, proizvođač je fizička ili pravna osoba ili skupina fizičkih ili pravnih osoba koje obavljaju poljoprivrednu djelatnost na poljoprivrednom gospodarstvu u Europskoj uniji.

Pravni okvir unutar kojeg djeluju proizvođačke organizacije u Hrvatskoj uključuje i slijedeće zakonske regulative: Zakon o poljoprivredi⁷, Zakon o uređenju tržišta poljoprivrednih proizvoda⁸, Uredbu o potporama proizvođačkim organizacijama u sektoru voća i povrća⁹, Pravilnik o upisu u upisnik trgovaca voćem i povrćem¹⁰, Pravilnik o tržišnim standardima za voće i povrće¹¹, Pravilnik o proizvođačkim organizacijama u sektoru voća i povrća¹².

Djelovanje i rad proizvođačke organizacije sufinancira se ili financira potporama iz Europskog fonda za jamstva u poljoprivredi kojima se provode i ostvaruju mjere Zajedničke poljoprivredne politike (u daljnjem tekstu: ZPP) u domeni zajedničke organizacije tržišta i Europskog poljoprivrednog fonda za ruralni razvoj kojima se provodi politika ruralnog razvoja te sredstvima nacionalnog proračuna temeljem Programa ruralnog razvoja Republike Hrvatske za razdoblje 2014.-2020. godine i Pravilnika o provedbi mjera Programa ruralnog razvoja Republike Hrvatske za razdoblje 2014.-2020. (NN 91/19, 37/20, 31/21, 134/21 i 1/23) i to kroz mjeru 9 „Uspostava proizvođačkih grupa i organizacija“.

Ministarstvo poljoprivrede donijelo je nove odredbe koje će olakšati udruživanje proizvođača kojima se nastoji unaprijediti dosadašnji zakonski okvir kojim se regulirao dio Zajedničke poljoprivredne politike Europske unije u području proizvođačkih organizacija. Cilj donošenja novih odredbi je olakšavanje udruživanja proizvođača i kapacitiranja njihovih proizvođačkih organizacija sa ciljem stvaranja ekonomski održivih i konkurentnih organizacija

⁶ Pravilnik o proizvođačkim organizacijama i drugim oblicima udruženja primarnih poljoprivrednih proizvođača (NN 87/20, 129/20, 45/22 i 54/22).

⁷ Zakon o poljoprivredi (NN 118/18, 42/20, 127/20, 52/21 i 152/22).

⁸ Zakon o uređenju tržišta poljoprivrednih proizvoda (NN 149/09, 22/11, 120/12, 82/13).

⁹ Uredbu o potporama proizvođačkim organizacijama u sektoru voća i povrća (NN 70/10).

¹⁰ Pravilnik o upisu u upisnik trgovaca voćem i povrćem (NN 111/14).

¹¹ Pravilnik o tržišnim standardima za voće i povrće (NN 47/12).

¹² Pravilnik o proizvođačkim organizacijama u sektoru voća i povrća (NN 4/10).

u odnosu na njihovo trenutačno stanje. U okviru sektorskih intervencija predviđa se izrada operativnih programa i u drugim sektorima (za sada je moguća u sektoru voća i povrća) čime se stvaraju uvjeti za provedbu tzv. sektorskih intervencija uz financiranje iz operativnog fonda.

Operativne programe izrađuju priznate proizvođačke organizacije prema pravilima Uredbe EU o zajedničkoj organizaciji tržišta. Upravo iz tog razloga donijeta je Nacionalna strategija za održive operativne programe proizvođačkih organizacija u sektoru voća i povrća kojom se osigurava učinkovita provedba operativnih programa priznatih organizacija proizvođača i njihovih udruženja u sektoru voća i povrća te osigurava financijska potpora za provedbu višegodišnjih operativnih programa putem operativnog fonda Proizvođačke organizacije koji se financira iz doprinosa članova i doprinosa Europske unije (EFJP). Ciljanim sektorskim intervencijama u budućem programskom razdoblju 2021.–2027. koje će se provoditi i putem proizvođačkih organizacija, kao strukturiranih i tržišno orijentiranih proizvodnih jedinica, stvorili bi se preduvjeti za povećanje domaće proizvodnje te njezine konkurentnosti u dijelu koji se prije svega odnosi na mala poljoprivredna gospodarstva, njihov položaj na i odnos prema tržištu.

„Putem proizvođačkih organizacija, kao strukturiranih i tržišno orijentiranih proizvodnih jedinica, stvaraju se preduvjeti za povećanje domaće proizvodnje voća i povrća te njezine konkurentnosti u dijelu koji se prije svega odnosi na mala poljoprivredna gospodarstva, njihov položaj na i odnos prema tržištu. Udruživanje proizvođača u proizvođačke organizacije, poglavito malih poljoprivrednih gospodarstava, koja svojim količinama i tehnologijom proizvodnje nisu konkurentna na tržištu, predstavlja razuman i racionalan pristup rješavanju problematike održivosti poljoprivredne proizvodnje i ravnopravnijeg nastupa na tržištu, jamči postizanje ekonomske isplativosti proizvodnje pojedinog proizvođača, čemu u prilog ide i veliki broj primjera uspješnog poslovanja proizvođačkih organizacija u Europskoj uniji. Cilj detaljnijeg propisivanja pravila o proizvođačkim organizacijama u prvom redu je olakšavanje udruživanja proizvođača i kapacitiranja njihovih proizvođačkih organizacija sa ciljem stvaranja ekonomski održivih i konkurentnih organizacija u odnosu na njihovo trenutačno stanje.“¹³

Pravni oblici na temelju kojih se može steći status proizvođačke organizacije su zadruga ili trgovačko društvo (društvo s ograničenom odgovornošću, dioničko društvo), a proizvođačka organizacija sastoji se od minimalno sedam članova proizvođača, neovisno o sektoru u kojem se traži priznavanje. Jedna od najznačajnijih djelatnosti proizvođačke organizacije jest

¹³Donesene nove odredbe koje će olakšati udruživanje proizvođača, (<https://poljoprivreda.gov.hr/vijesti/donesene-nove-odredbe-koje-ce-olaksati-udruzivanje-proizvodjaca/4035>, (5.srpnja.2022.).

objedinjavanje ponude i stavljanje na tržište proizvoda vlastitih članova putem računa proizvođačke organizacije. Udruženje ne samo da poboljšava pristup poljoprivrednika poslu, znanju i tržišnom nastupu, već i jača njihov ekonomski položaj.

2.3 Koristi od udruživanja poljoprivrednika

Na konkurentnost poljoprivredne proizvodnje u mnogim zemljama oduvijek je utjecalo udruživanje poljoprivrednih proizvođača. To posebno vrijedi za zemlje u kojima mala obiteljska gospodarstva čine većinu poljoprivrednog sektora. *Zbog neorganiziranosti, nestandardiziranosti i rascjepkanosti hrvatske poljoprivredne proizvodnje, veći naglasak treba staviti na proizvođačke organizacije koje izvršavaju tržišno specifične obveze, zajednički marketing proizvoda i usvajanje zajedničkih normi o informacijama o proizvodnji*¹⁴.

Udruživanjem poljoprivrednih proizvođača u proizvođačke organizacije osigurava se da planirana proizvodnja bude prilagođena potražnji na tržištu, omogućava se koncentriranje ponude i stavljanje na tržište proizvoda vlastitih članova, optimiziranje troškova proizvodnje, provođenje istraživanja o održivim metodama proizvodnje i inovativnim praksama, promicanje tehničke pomoći za korištenje metoda proizvodnje prihvatljivih za okoliš i praksa koje poštuju dobrobit životinja, pružanje tehničke pomoći za poboljšanje kvalitete proizvoda i razvoj proizvoda sa zaštićenom oznakom izvornosti ili zaštićenom oznakom zemljopisnog podrijetla ili obuhvaćenih nacionalnom oznakom kvalitete, upravljanje nusproizvodima (posebno otpadom) kako bi se zaštitila kvaliteta vode, tla i okoliša, ublažavanje klimatskih promjena, te razvijanje inicijative u području promocije i stavljanja na tržište¹⁵.

U narednom programskom razdoblju očekuje se još značajnija uloga koju proizvođačke organizacije dobivaju na jačanju tržišnog položaja poljoprivrednih proizvođača i njihovih članova. U tom smislu osobit značaj i naglasak stavlja se na proizvođačke organizacije koje će svojim ciljanim djelovanjima u sektoru za koji su priznata, u okviru operativnih programa, provoditi tzv. sektorske intervencije i na taj način pridonositi unaprjeđenju stanja u pojedinom sektoru.

¹⁴ Gospodarski list: Zašto je potrebno udruživanje poljoprivrednika? (<https://gospodarski.hr/rubrike/ostalo/udruzivanje-poljoprivrednika/> 3. ožujak. 2023.).

¹⁵ Agencija za plaćanja u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju (<https://www.aprrr.hr>).

3. MATERIJALI I METODE ISTRAŽIVANJA

Kako bi se ostvario cilj istraživanja i prikazalo stanje proizvođačkih organizacija općenito kao obliku udruživanja poljoprivrednih proizvođača u Hrvatskoj i EU, analizirani su interni podaci dobiveni iz Ministarstva poljoprivrede, Sektora za poljoprivredu i hortikulturu kao nadležnog tijela za odobravanje i praćenje proizvođačkih organizacija. Također je proveden intervju s gospodinom Alenom Hrustićem, voditeljem Odjela za proizvođačke organizacije u Sektoru za poljoprivredu i hortikulturu. Sadržaj intervjua je prepričan i analiziran u poglavlju Analiza intervjua.

Kako bi se iz prve ruke dobio uvid u funkcioniranje proizvođačkih organizacija u Hrvatskoj te spoznale prednosti, nedostaci i ostvarivanje očekivanih rezultata poslovanja, provedena su dva intervjua s Anom Gregurević Šutalo upraviteljicom PO Udruga Brezovica (u sektoru voća i povrća) i Mariom Rengelom predsjednikom PO Mliječni put Hrvatske (u sektoru mlijeka i mliječnih proizvoda)¹⁶. Sadržaj intervjua je prepričan i analiziran u poglavlju Analiza intervjua.

Uz sve zakonske regulative i propise te brojne stručne i znanstvene članke koji govore o prednostima udruživanja u proizvođačke organizacije i dalje ostaje otvoreno pitanje zašto je tako malo proizvođačkih organizacija u Hrvatskoj i jesu li postojeće ostvarile svoje planirane ciljeve i očekivanja. Odgovore na ta pitanja pokušao sam saznati od voditelja Odjela za proizvođačke organizacije u Sektoru za poljoprivredu i hortikulturu i voditelja dviju priznatih proizvođačkih organizacija¹⁷.

Intervjui s gore navedenim osobama provedeni su u 2021. godini u Gradu Zagrebu. Ispitanici su odgovarali na desetak pitanja. Svi odgovori na pitanja su zapisani odmah za vrijeme intervjua stoga nisu mijenjani niti oblikovani. Intervju s g. Rengelom provodio se preko mobitela, dok su ostala dva provedena uživo.

Nakon analize dostupnih podataka te analize intervjua izrađena je SWOT analiza i donijete su preporuke o mogućnostima poboljšanja i postizanja veće uspješnosti funkcioniranja proizvođačkih organizacija.

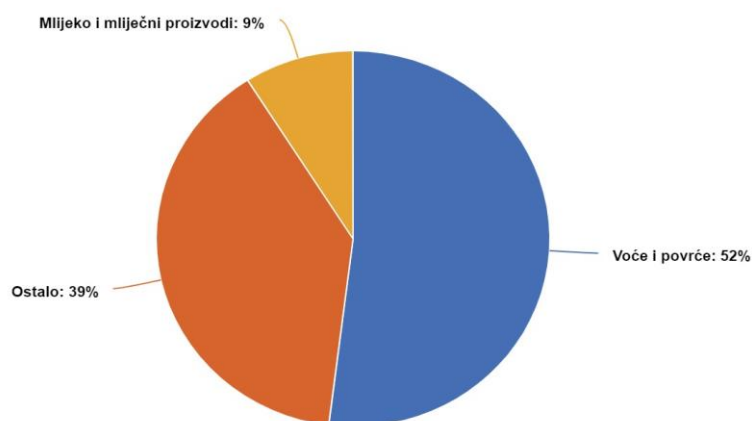
¹⁶ Sudionici intervjua su suglasni s javnim navođenjem njihovih osobnih podataka.

¹⁷ Prilog 2. Transkripti intervjua.

4. REZULTATI ISTRAŽIVANJA

Prema podacima službene internetske stranice Europske unije¹⁸, u Europskoj uniji u 2020. godini ima 11-9.1 milijuna poljoprivrednika poljoprivrednih gospodarstva od kojih mnogi rade na relativno malenim obiteljskim gospodarstvima. Poljoprivrednici u pojedinim zemljama Europske unije uvidjeli su dobru priliku za udruživanje u proizvođačke organizacije radi jačanja kolektivne pregovaračke moći poljoprivrednika. Osim podrške u distribuciji i marketingu proizvoda, proizvođačke organizacije promiču veću kvalitetu proizvoda i potiču svoje članove na usvajanje dobre prakse u području zaštite okoliša. Stoga Europska unija po posljednjim podacima iz 2018. broji čak 3.400 proizvođačkih organizacija koje uglavnom djeluju u tri sektora: voće i povrće, mlijeko i mliječni proizvodi i ostalo (maslinovo ulje i stolne masline, dudov svilac i hmelj) što je prikazano u grafikonu 1.

Komentirano [6]: Broj se mijenja pa je potrebno navesti iz koje godine je podatak

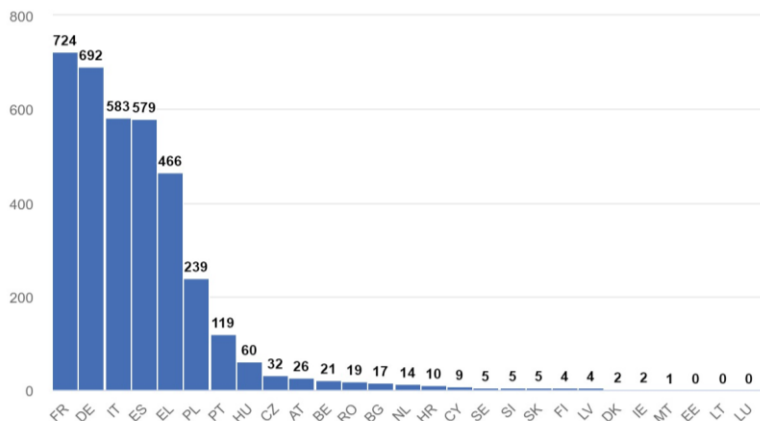
Grafikon 1. Podjela priznatih proizvođačkih organizacija po sektorima u EU

Izvor: Ministarstvo poljoprivrede, 2018.

Prema zadnje dostupnim podacima, samo u Estoniji, Litvi i Luksemburgu nije priznata nijedna proizvođačka organizacija.

¹⁸ Službene internetske stranice Europske unije (https://agriculture.ec.europa.eu/common-agricultural-policy/agri-food-supply-chain/producer-and-interbranch-organisations_hr)

Najviše proizvođačkih organizacija ima Francuska i to 724, slijede Njemačka 692, Italija 583, Španjolska 579, dok primjerice Slovenija prema zadnjim podacima ima 5 proizvođačkih organizacija. (grafikon 2).

Grafikon 2. Broj priznatih proizvođačkih organizacija po državi članici

Izvor: Ministarstvo poljoprivrede, 2018.

4.1 Proizvođačke organizacije u Hrvatskoj

Poznata je činjenica da se hrvatska poljoprivreda suočava s nekoliko problema koji utječu na njezinu konkurentnost. Ponuda i stavljanje na tržište proizvoda od strane manjih poljoprivrednih proizvođača, koji dominiraju u strukturi poljoprivredne proizvodnje u Hrvatskoj je uglavnom neorganizirana. Većina njih sama pregovara oko poslovnih odnosa vezanih uz prodaju vlastitih proizvoda, čime se kratki lanci opskrbe prekidaju u samom začetku, a utržena vrijednost proizvodnje ostaje niska. U takvim okolnostima pozicija proizvođača u lancu od proizvodnje preko otkupa do prodaje proizvoda gubi na značaju, a proizvođači postaju sve podložniji utjecaju nepovoljnih tržišnih prilika.

Vrijednost proizvodnje proizašla iz takvog načina poslovanja je vrlo slaba na tržištu, smanjuje fleksibilnost njihovog poslovanja i otpornost na vanjske utjecaje čineći ih najslabijom karikom u lancu opskrbe potrošača hranom. Manjoj konkurentnosti poljoprivredne proizvodnje doprinose i starija životna dob nositelja poljoprivrednih gospodarstava, primjena zastarjelih proizvodnih tehnologija te slabo korištenje suvremenih tehnologija u proizvodnji (Ministarstvo poljoprivrede, 2020).

Upravo iz navedenih razloga važan je razvoj PO kao udruženja više poljoprivrednih proizvođača, a koje se osnivaju s ciljem planiranja proizvodnje, povećanja ponude, plasmana proizvoda te smanjenja troškova proizvodnje. Osim toga, cilj im je stabiliziranje proizvođačke cijene, promicanje okolišno prihvatljive prakse i tehnike te poboljšanja kvalitete proizvoda. Udruživanje poljoprivrednih proizvođača oduvijek je bio, pa tako i danas, iznimno važan čimbenik konkurentnosti poljoprivredne proizvodnje.

4.1.1 Zakonska regulativa osnivanja proizvođačkih organizacija

Proizvođačka organizacija je pravna osoba priznata od strane Ministarstva i osnovni je oblik dobrovoljnog udruživanja njezinih članova proizvođača nastao na inicijativu i kontroliran od strane istih, sa svrhom jačanja tržišne konkurentnosti.¹⁹

Pravilnikom o proizvođačkim organizacijama i drugim oblicima udruženja primarnih poljoprivrednih proizvođača definiraju se uvjeti za priznavanje proizvođačkih organizacija, udruženja proizvođačkih organizacija te uvjeti za dodjelu državne potpore za početak rada proizvođačkih organizacija. Prema navedenom Pravilniku proizvođač je fizička ili pravna osoba ili skupina fizičkih ili pravnih osoba koje obavljaju poljoprivrednu djelatnost na poljoprivrednom gospodarstvu na prostornom području Europske unije, a registriran je u Republici Hrvatskoj, a obuhvaća sljedeće organizacijske oblike:

- a) obiteljsko poljoprivredno gospodarstvo (OPG),
- b) obrt registriran za obavljanje poljoprivredne djelatnosti,
- c) trgovačko društvo ili zadruga registrirana za obavljanje poljoprivredne djelatnosti.

Proizvođačku organizaciju na vlastitu inicijativu osnivaju i kontroliraju primarni poljoprivredni proizvođači koji ravnopravno sudjeluju u donošenju odluka značajnih za rad i poslovanje. Proizvođačkom organizacijom rukovodi upravitelj koji je legitimno izabran od strane svih članova proizvođačke organizacije u skladu s pravnim aktom.

Da bi se priznala proizvođačka organizacija, Ministarstvu poljoprivrede potrebno je dostaviti Zahtjev za priznavanje proizvođačke organizacije te priložiti dokaz da:

- Ima minimalan broj članova i/ili pokriva minimalni obujam ili minimalnu vrijednost utržive proizvodnje ovisno o sektoru,

¹⁹ Pravilnik o proizvođačkim organizacijama i drugim oblicima udruženja primarnih poljoprivrednih proizvođača (NN 87/20, 129/20, 45/22 i 54/22).

- Može pravilno obavljati svoje aktivnosti i tijekom određenog razdoblja i u pogledu učinkovitosti, pružanja ljudske, materijalne i tehničke podrške svojim članovima te prema potrebi koncentriranja ponude,
- Ispunjava druge definirane uvjete.²⁰

U Hrvatskoj je prva proizvođačka organizacija *Drava-Sava* osnovana 2014. godine u sektoru mlijeka i mliječnih proizvoda sa sjedištem na području Koprivničko-križevačke županije, a kasnije, iste godine je osnovana proizvođačka organizacija *Zagrebački voćnjaci* u sektoru voća i povrća sa sjedištem u Zagrebačkoj županiji.

Međutim, mora se naglasiti da su sve proizvođačke organizacije u početku nadahnute entuzijazmom i željom za uspjehom da „izguraju“ udruživanje proizvođača u proizvođačke organizacije, no većina njih doživljava neuspjeh. Stoga je država odlučila učiniti značajnije napore i potaknuti proizvođače, olakšati im postupke udruživanja te im pružiti i financijske potpore. Prve potpore za uspostavu i rad proizvođačkih organizacija dodijeljene su u skladu s odredbama Pravilnika o provedbi mjere M09²¹.

Priznata proizvođačka organizacija je, u skladu s navedenim pravilnikom, mogla primiti financijsku potporu za uspostavu i rad iz dva izvora: Državnog proračuna Republike Hrvatske ili Europskog poljoprivrednog fonda za ruralni razvoj. Potpore se dodjeljuju proizvođačkim organizacijama priznatima od strane Ministarstva poljoprivrede, a namijenjene su za provedbu odobrenog petogodišnjeg poslovnog plana proizvođačke organizacije. Najviši iznos potpore je 750.000 kuna godišnje, a intenzitet potpore je različit ovisno o visini utržive proizvodnje koju proizvođačka organizacija ostvaruje.

²⁰ Pravilnik o proizvođačkim organizacijama i drugim oblicima udruženja primarnih poljoprivrednih proizvođača (NN 87/20, 129/20, 45/22 i 54/22).

²¹ Pravilnika o provedbi mjere M09 »Uspostava proizvođačkih grupa i organizacija« iz Programa ruralnog razvoja Republike Hrvatske za razdoblje 2014.–2020. (NN 68/18).

4.2 Koristi od udruživanja poljoprivrednika u proizvođačke organizacije

„Proizvođačka organizacija predstavlja temeljnu jedinicu svih drugih organizacijskih oblika udruženja proizvođača i ima potencijal predstavljati okosnicu poljoprivredne proizvodnje²².

Udruživanjem povećava se konkurentnost, podiže se kvaliteta proizvoda i usvaja se dobra poljoprivredna praksa u području zaštite okoliša. Bitno je da sami proizvođači prepoznaju svoj interes u udruživanju u proizvođačku organizaciju.

Proizvođačke organizacije osnivaju se na inicijativu primarnih poljoprivrednih proizvođača (proizvođača sirovine), sa svrhom objedinjavanja aktivnosti pojedinačnih poljoprivrednih proizvođača u zajedničke aktivnosti, koje imaju za cilj:

- planiranje proizvodnje i njeno prilagođavanje potražnji
- koncentriranje ponude i stavljanje na tržište proizvoda vlastitih članova
- optimiziranje troškova proizvodnje
- stabiliziranje cijena proizvoda
- podizanje komercijalne vrijednosti i promocije proizvoda
- sprječavanje kriznih situacija i učinkovito upravljanje njima.

Na taj način proizvođači jačaju svoju poziciju na tržištu, posljedično osiguravajući održivost, ekonomičnost i kontinuitet proizvodnje. Proizvođačku organizaciju na vlastitu inicijativu osnivaju i kontroliraju primarni poljoprivredni proizvođači koji ravnopravno sudjeluju u donošenju odluka značajnih za rad i poslovanje.

Udruživanje proizvođača u proizvođačku organizaciju donosi brojne materijalne i nematerijalne koristi svojim članovima²³.

Materijalne koristi za članove²⁴:

- uštede proizašle iz provedbe zajedničkih aktivnosti u pogledu snižavanja troškova poslovanja (nabava repromaterijala i ambalaže, transport, kupnja zajedničke opreme i mehanizacije, najam skladišnih prostora, najam uredskih prostorija, nabava uredskog inventara, financiranje profesionalnih upravitelja i drugih zaposlenih osoba, financiranje usluga pravnih i poreznih stručnjaka, stavljanje proizvoda na tržište (konfekcioniranje, etiketiranje, pakiranje, logistika, manipulacija, transport i sl.);
- korištenje operativnih fondova proizvođačke organizacije u svrhu provedbe operativnih programa radi unaprjeđenja proizvodnje,

²² Vodič za proizvođačke organizacije, Ministarstvo Poljoprivrede, Zagreb, 2020.

²³ Vodič za proizvođačke organizacije, Ministarstvo poljoprivrede, listopad 2020. godine

²⁴ Ibidem d.o.o.

- korištenje uzajamnih fondova proizvođačke organizacije u slučaju kriznih situacija i tržišnih poremećaja,
- prednost prilikom javljanja na natječaje za mjere Programa ruralnog razvoja Republike Hrvatske za razdoblje od 2014. – 2020. i 2023. – 2027.

Nematerijalne koristi za članove²⁵:

- smanjenje administrativnog opterećenja poljoprivrednog gospodarstva;
- sigurnost u plasmanu proizvoda kroz pisane ugovore o količinama i cijenama;
- povoljniji uvjeti plasmana proizvoda za proizvođača nastale pregovaračkim procesom u pogledu cijene i količina;
- održivost poslovanja, osobito u uvjetima nestabilnosti tržišta;
- mogućnost edukacije i razmjene iskustava dobrih proizvođačkih praksi;
- usvajanje vještina o održivom korištenju prirodnih resursa i klimatskim promjenama.

4.2.1 Broj proizvođačkih organizacija u Hrvatskoj

Danas su proizvođačke organizacije iznimno aktualne u državama Europske unije dok su u Hrvatskoj tek u novije vrijeme dobile na važnosti. Udruživanje proizvođača, poglavito malih poljoprivrednih gospodarstava u Hrvatskoj, koja svojim količinama i tehnologijom proizvodnje nisu konkurentna na tržištu, predstavlja razuman i racionalan pristup rješavanju problema održivosti poljoprivredne proizvodnje i ravnopravnijeg nastupa na tržištu te jamči postizanje ekonomski isplative proizvodnje pojedinog poljoprivrednog proizvođača.

U Hrvatskoj je trenutno aktivno 23 priznatih proizvođačkih organizacija u devet različitih sektora i broje više od 700 članova²⁶ prema podacima Ministarstva poljoprivrede²⁷. Priznate proizvođačke organizacije djeluju u tek devet županija smještenih u kontinentalnoj Hrvatskoj. Od 23 priznate proizvođačke organizacije, pet ih je iz sektora voća i povrća a četiri iz sektora proizvodnje krumpira gdje je zabilježen najuspješniji proces udruživanja.

Po tri proizvođačke organizacije dolaze iz sektora žitarica, zatim mlijeka i mliječnih proizvoda te iz sektora stočarstva - govedina i teletina. Dvije proizvođačke organizacije su iz

²⁵ Ibidem d.o.o.

²⁶ Od ukupno preko 170.000 poljoprivrednih gospodarstava u Hrvatskoj od kojih je 83% ili oko 110.000 mala gospodarstva po vrijednosti svoje proizvodnje, (<https://privredni.hr/kako-pokrenuti-te-potaknuti-poljoprivrednike-da-se-udruze-u-proizvodacke-organizacije>).

²⁷ Ministarstvo poljoprivrede: Popis priznatih proizvođačkih organizacija, (<https://poljoprivreda.gov.hr/istaknute teme/poljoprivreda-173/poljoprivredna-politika/mjere-poljoprivredne-politike/trzisne-mjere/proizvodjacke-organizacije/upute-za-korisnike/5452>, 3.ožujka.2023.).

sektora vina i po jedna proizvođačka organizacija u sektoru maslina i maslinova ulja, sektoru jaja, sektoru ovaca i koza, sektoru ukrasnog bilja te mesa peradi.

Teritorijalno gledajući, najbolji rezultati udruživanja vidljivi su u tri vodeće poljoprivredne županije: Osječko-baranjskoj, Vukovarsko-srijemskoj i Međimurskoj županiji, koje imaju po četiri priznate proizvođačke organizacije. S druge strane, udruživanje u proizvođačke organizacije još nije zaživjelo u Istri, Dalmaciji i Lici. Krajem 2020. godine zaprimljena su četiri zahtjeva za priznavanje proizvođačkih organizacija od kojih je jedna u proizvodnji pčelarskih proizvoda, a čak tri su u proizvodnji krumpira (tablica 1).

Tablica 1. Osnovni podaci o priznatim proizvođačkim organizacijama u Hrvatskoj

Rbr	Proizvođačka organizacija	Sektor	Datum priznavanja	Županija
1	Proizvođačka organizacija "Posavina i Moslavina"	Žitarice	27.03.2017.	Sisačko-moslavačka
2	Opća poljoprivredna zadruga OTOK	Žitarice	11.08.2018.	Vukovarsko-srijemska
3	Poljoprivredna zadruga Međe	Žitarice	18.09.2020.	Vukovarsko-srijemska
4	Udruga mljekara Drava-Sava	Mlijeko i mliječni proizvodi	11.04.2015.	Koprivničko-križevačka
5	Mliječni put Hrvatske	Mlijeko i mliječni proizvodi	24.06.2016.	Virovitičko-podravska
6	Udruga proizvođača mlijeka Međimurja	Mlijeko i mliječni proizvodi	01.03.2018.	Međimurska
7	Poljoprivredna zadruga JabukaHR	Voće i povrće	26.08.2015.	Grad Zagreb
8	Udruga Brezovica	Voće i povrće	10.11.2017.	Grad zagreb
9	Vip Panonia d.o.o.	Voće i povrće	02.10.2020.	Osječko-baranjska
10	Domaće voće d.o.o.	Voće i povrće	06.04.2022.	Grad Zagreb
11	Natura agro d.o.o.	Voće i povrće	04.02.2022.	Koprivničko-križevačka
12	Poljoprivredna zadruga Slavonski svinjogojac	Svinjetina	04.04.2017.	Brodsko-posavska

Rbr	Proizvođačka organizacija	Sektor	Datum priznavanja	Županija
13	Udruga Domaći brojlerski uzgajivači	Meso peradi	11.07.2017.	Brodsko-posavska
15	Poljoprivredna zadruga Panonia Beef	Govedine i teletine	24.04.2019.	Vukovarsko-srijemska
16	Poljoprivredna zadruga za uzgoj i tov goveda Baby beef	Govedine i teletine	27.04.2020.	Osječko-baranjska
14	Savez uzgajivača simentalskog goveda Zagrebačke županije i Grada Zagreba	Govedine i teletine	04.01.2017.	Grad Zagreb, Zagrebačka županija
17	Proizvođačka organizacija Škrlet	Vino	12.09.2018.	Sisačko-moslavačka
18	Poljoprivredna zadruga Trs	Vino	16.04.2021.	Vukovarsko-srijemska
19	Agro - bela d.o.o.	Drugi proizvodi (krumpir)	24.11.2020.	Međimurska
20	Agro - polje d.o.o.	Drugi proizvodi (krumpir)	03.12.2020.	Međimurska
21	Agro - belica d.o.o.	Drugi proizvodi (krumpir)	03.12.2020.	Međimurska
22	PZ Varaždinsko povrće	Drugi proizvodi (krumpir)	08.03.2021.	Varaždinska
23	PZ Cvetek	Živo drveće i druge biljke, lukovice, korijenje i sl., rezano cvijeće i ukrasno lišće	16.02.2022.	Varaždinska

Izvor: *Ministarstvo poljoprivrede, 2022.*

4.3 Analiza intervjua

Kako bi se dobio uvid u osnovni cilj i pravnu regulativu za osnivanje proizvođačkih organizacija, proveden je intervju s gospodinom Alenom Hrustićem (intervju 1), voditeljem Odjela za proizvođačke organizacije u Sektoru za poljoprivredu i hortikulturu kako bi se iz prve ruke dobio uvid u funkcioniranje proizvođačkih organizacija u Hrvatskoj te spoznale prednosti, nedostaci te ostvarivanje očekivanih rezultata poslovanja, napravljeni su intervjui s

upraviteljicom proizvođačke organizacije Udruga Brezovica (intervju 2) i predsjednikom proizvođačke organizacije Mliječni put Hrvatske (intervju 3).

4.3.1. Intervju 1 – Alen Hrustić, voditelj Odjela za proizvođačke organizacije u Sektoru za poljoprivredu i hortikulturu

Od gospodina Hrustića saznao sam da su glavni ciljevi i razlozi osnivanja proizvođačkih organizacija olakšavanje i poboljšanje kanala prodaje kako bi poljoprivredni proizvođači udruženi u proizvođačku organizaciju smanjili ulazne troškove i unaprijedili svoje poslovanje, odnosno po njegovim riječima, dao bi se „vjetar u leđa“ malim poljoprivrednim poduzetnicima, a smanjili vanjski utjecaji kojima su izloženi poljoprivredni proizvođači. Također sam od istog sugovornika saznao da su se prve intencije za osnivanje proizvođačkih organizacija pojavile 2009. godine, a 2014. godine osnovane su prve proizvođačke organizacije. Od tada do danas je sveukupno priznato 23 proizvođačke organizacije u 10 sektora. Prema njegovim riječima najzastupljeniji sektori priznatih proizvođačkih organizacija u Hrvatskoj su sektor krumpira i sektor voća i povrća, dok je najproblematičniji sektor mlijeka koji ima tri priznate proizvođačke organizacije.

Prvi Pravilnik o priznavanju i potporama za početak rada proizvođačkih organizacija napravljen je 2010. godine i to Pravilnik o proizvođačkim organizacijama u sektoru voća i povrća (NN 4/2010, 120/2010), Pravilnik o priznavanju proizvođačkih organizacija u sektoru maslinovog ulja i stolnih maslina (NN 3/2011), no prve proizvođačke organizacije priznate su tek 2014. godine i to proizvođačka organizacija Drava Sava i Zagrebački voćnjaci. Uredba na kojoj se temelji Pravilnik za osnivanje proizvođačkih organizacija je Uredba (EU) br. 1308/2013 Europskog parlamenta i Vijeća od 17. prosinca 2013. o uspostavljanju zajedničke organizacije tržišta poljoprivrednih proizvoda.

Od gospodina Hrustića saznajem da je sektor mlijeka posebice problematičan iz razloga što većina malih proizvođača ima ugovore s fiksnim otkupnim cijenama sa otkupljivačima za koju se pokazalo da je preniska i prije krize nastale COVID-19 i ratom u Ukrajini odnosno povećanom inflacijom ta otkupna cijena je preniska.

Sugovornik nadalje ističe da se poljoprivredni proizvođači trebaju orijentirati na udruživanje u proizvođačke organizacije kako bi putem direktnih kanala prodaje udruženo prodavali proizvode većim otkupljivačima ili će raditi preradu u sklopu proizvođačke organizacije i onda u većim količinama plasirati prerađevine sa skupljim izlaznim cijenama prema lokalnim otkupljivačima ili prema inozemstvu.

Također iz intervjua saznajem o mogućnosti financiranja proizvođačkih organizacija putem EU fondova i to temeljem M04, M06 i M09 koje provodi Agencija za plaćanja u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju što značajno pomaže u financiranju, širenju i osnivanju proizvođačkih organizacija.

Zaključujem tako da su ciljane skupine mali poljoprivrednici, a to i gospodin Hrustić ističe te komentira da je potrebno putem mjera ruralnog razvoja okrupniti zemljišta i proizvodnju malih poljoprivrednika s ciljem udruživanja u veću skupinu kako bi smanjili ulazne troškove te stvorili uvjete da se mogu izvozno orijentirati. Posebice kako sada imamo situaciju da se voće i povrće izvozi u Egipat, govedina i teletina u Libanon i Alžir, vino na Novi Zeland, Australiju, Kanadu i Švicarsku, krumpir u Ukrajinu i Rumunjsku, med u Mađarsku.

Iz razgovora s gospodinom Alenom Hrustićem zaključujem da je važnost udruživanja poljoprivrednih proizvođača u proizvođačke organizacije, povećanje konkurentnosti i prisutnosti na tržištu, smanjenje vanjskih utjecaja, smanjenje ulaznih troškova i unaprjeđenje poslovanja malih poljoprivrednika tako udruženih u proizvođačku organizaciju.

4.3.2. Intervju 2 – Ana Gregurević Šutalo, upraviteljica proizvođačke organizacije Udruga Brezovica

Od gospođe Gregurević Šutalo saznao sam da je njihova proizvođačka organizacija priznata u sektoru voća i povrća te da im je cilj osnivanja bio okrupnjivanje poljoprivrednih proizvođača njihovih članova radi lakšeg plasmana i postizanja bolje otkupne cijene na tržištu. Njihovo iskustvo planiranja proizvodnje u skladu sa zahtjevima tržišta unutar proizvođačke organizacije omogućilo im je planiranje izlaza na tržište prema krajnjem potrošaču te tako lakše balansiranje proizvodnje sa potražnjom. Problem smanjenja potražnje za sirovim voćem riješili su na način da sav višak proizvodnje prerađuje i plasira u obliku sokova.

Ako bi svaki član PO samostalno prerađene viškove svježeg voća plasirao na tržište, zbog male količine ostvario bi znatno nižu cijenu dostatnu samo za pokrivanje troškova i eventualno minimalni profit no uz rizik sigurnog otkupa stoga je vrlo važno okrupnjivanje ponude članova PO jer s tako okrupljenom ponudom (izlaz je sa većim količinama) koja se plasira preko PO na tržište ostvaruje se veća otkupna cijena i sigurnost otkupa.

Gospođa Gregurević Šutalo napomenula je da se nisu financirali putem EU fondova te da tu još postoji prostor za razvoj kroz mjere ruralnog razvoja za podizanje trajnih nasada pojedinih članova proizvođačke organizacije.

Prema njezinim riječima zaključujem da im se isplatilo udruživanje zbog kvalitete domaćih proizvoda koji se lakše plasiraju na tržište putem proizvođačke organizacije. Na taj način je osigurana budućnost poslovanja njihovih članova i plasmana proizvoda na tržište.

Udruživanjem i zajedničkim izlaskom na tržište članovi više nisu u podređenoj situaciji u kojoj su bili kao pojedinci.

4.3.3. Intervju 3 – Mario Rengel, predsjednik proizvođačke organizacije Mliječni put Hrvatske

U razgovoru s gospodinom Rengelom saznao sam da je glavni razlog osnivanja proizvođačke organizacije niska otkupna cijena mlijeka, visoki troškovi repromaterijala te nezavidan položaj na tržištu pojedinačnog proizvođača s manjom količinom mlijeka.

Udruživanjem u proizvođačku organizaciju članovi su si osigurali prednost u odnosu na samostalno djelovanje i to na način da zajedničkim snagama mogu doći do bolje prodajne cijene, jeftinije i jednostavnije nabave repromaterijala te zajedno lakše izlaze na tržište. Proizvođačka organizacija Mliječni put Hrvatske osnovana je s 8 članova, a danas broji 24 člana prosječne dobi od 40 godina starosti, no imaju članove u dobi od 25-28 godina što znači da mladi ostaju u poljoprivredi i stočarstvu.

Od gospodina Rengela sam saznao da planiraju razvoj poslovanja proizvođačke organizacije i to u smjeru da planiraju vlastitu preradu kroz siranu. Uz mlijeko planiraju proizvoditi jogurt, sir, tvrdi sir, trajno mlijeko. Na taj način s većim izlaznim cijenama proizvoda namjeravaju povećati svoje prihode. Gospodin Rengel je napomenuo da su korisnici mjere 9 „*Uspostava proizvođačkih grupa i organizacija*„ te su trenutno u fazi provedbe prijavljenog projekta.

Iz razgovora s gospodinom Rengelom zaključujem da su proizvođačke organizacije budućnost poslovanja kao što je i u nekim državama EU posebice zato što imaju mlade članove u čemu se vidi budućnost nastavka poljoprivredne proizvodnje i stočarstva u Hrvatskoj, odnosno ostanku mladih u poljoprivredi.

4.3.4. Rezime provedenih intervjua

Iz intervjua sam zaključio da je osnivanje i udruživanje poljoprivrednih proizvođača u proizvođačke organizacije korisno i za proizvođačku organizaciju Udruge Brezovica i za proizvođačku organizaciju Mliječni put Hrvatske.

Uz sve prednosti koje su ostvarili udruživanjem postoji značajan prostor za napredovanje prvenstveno u zapošljavanju obrazovanijeg i kvalitetnijeg kadra koji će dodatno širiti mogućnosti

pribavljanja sredstva putem fondova EU i u smislu daljnjeg planiranja investicija, prodaje, marketinga te planiranja i upravljanju troškovima.

Prednosti i pozitivni rezultati koje ostvaruju sadašnji članovi zasigurno će doprinijeti povećanju broja članova koji će ući u proizvođačku organizaciju te time ojačati svoju poziciju na tržištu i osigurati budućnost poslovanja.

5. SWOT ANALIZA

Iz analize dostupnih podataka o proizvođačkim organizacijama te provedenih intervjua izrađena je SWOT analiza kojima se prikazuju snage, slabosti, prilike i prijetnje daljnjem razvoju proizvođačkih organizacija u Hrvatskoj (tablica 2).

Tablica 2. SWOT analiza udruživanja poljoprivrednih proizvođača u proizvođačke organizacije

SNAGE/PREDNOSTI	SLABOSTI/NEDOSTACI
<ul style="list-style-type: none"> ● Jača tržišna pozicija i stabilizacija cijene na tržištu ● Horizontalna i vertikalna suradnja ● Cirkuliranje informacija ● Tehnološka podrška ● Zajednički marketing ● Kvaliteta proizvoda ● Konkurentnost na tržištu (domaćem i inozemnom) ● Smanjenje troškova proizvodnje ● Usvajanje okolišno prihvatljivih praksi 	<ul style="list-style-type: none"> ● Nedovoljno znanja o upravljanju ● Nedovoljno znanja o mogućnostima financiranja ● Nedovoljno poznavanje prednosti i mogućnosti udruživanja
PRILIKE/MOGUĆNOSTI	PRIJETNJE/OPASNOST
<ul style="list-style-type: none"> ● Fondovi Europske unije ● Tržište Europske unije ● Subvencije i potpore države ● Brendiranje proizvoda / ZOI ● Smanjivanje negativnih vanjskih utjecaja ● Operativni fond za financiranje operativnog programa po sektorima 	<ul style="list-style-type: none"> ● Proizvođačke organizacije iz Europske unije ● Nedovoljno razrađeno područje u Republici Hrvatskoj ● Fokus na administrativnu potporu umjesto na plasman proizvoda na tržište ● Opasnost od boljeg pozicioniranja konkurencije na tržištu ● Slaba usvojenost inovacija i suvremenih tehnologija ● Starija struktura poljoprivrednog stanovništva

Izvor: izrada autora

Obzirom na činjenicu da su u Hrvatskoj zastupljena pretežito mala gospodarstva, PO mogu omogućiti poljoprivrednicima stabilizaciju cijene na tržištu, konkurentnost na domaćem tržištu i izvoz na strano tržište, poboljšanje kvalitete proizvoda, usvajanje okolišno prihvatljivih praksi i smanjenje troškova proizvoda te korištenje EU fondova i subvencija države kao potporu za rad pa su to i glavne prednosti udruživanja poljoprivrednih proizvođača u PO.

Obzirom na to da se PO uglavnom fokusiraju na administrativnu potporu, a ne na plasman proizvoda na tržište, postoji veća opasnost od boljeg pozicioniranja konkurencije na tržištu. Manjoj konkurentnosti također doprinose slaba usvojenost inovacija, suvremenih tehnologija i starenje poljoprivrednog stanovništva.

Udruživanjem u PO smanjuju se negativni vanjski utjecaji s kojima bi se mali proizvođač mogao susresti sami (npr. situacija s pandemijom COVID-a i stanje u Ukrajini) pa je to jedna od prilika udruživanja poljoprivrednika u PO (uz korištenje različitih fondova, subvencija i potpora te različitih zajedničkih aktivnosti kroz brendiranje proizvoda i zajedničkog nastupa na tržištu).

Kako bi se izbjegli nedostaci navedeni u tablici 2 važno je poticanje edukacijske komponente kroz kampanje za uključivanje poljoprivrednika u PO, pri čemu bi poljoprivrednici imali priliku usvajanja i razmjene znanja sa svim dionicima na lokalnoj razini koji su ključni za prosperitet njihove lokalne zajednice. Također, edukacijska komponenta može pomoći i potrošačima koji su sve više senzibiliziraniji o hrani koju jedu i odakle ona dolazi, čime se samo mogu osnažiti njihove zdrave potrošačke navike.

Stvaranjem prilika i konkurentnosti na tržištu poticanjem udruživanja mladih proizvođača, poljoprivreda kao zanimanje može postati privlačnija mladima.

6. ZAKLJUČAK

U Hrvatskoj postoji velika potreba za udruživanjem poljoprivrednih proizvođača zbog zastupljenosti malih gospodarstava. Stoga poljoprivredne organizacije imaju potencijal da se nametnu kao ozbiljna konkurencija velikim tvrtkama na tržištu. Udruživanjem u PO stvaraju se potrebni preduvjeti za kvalitetan plasman proizvoda na tržište te mogućnost sudjelovanja u diktiranju kretanja robe i potražnji na tržištu.

- Na temelju relevantnih podataka u radu su dobiveni slijedeći podaci: u EU postoji oko 3.400 proizvođačkih organizacija koje uglavnom djeluju u tri sektora: voće i povrće, mlijeko i mliječni proizvodi i ostalo (maslinova ulja i stolnih maslina, dudova svilca i hmelja).
- Samo u tri zemlje EU nije priznata nijedna proizvođačka organizacija (Estonija, Litva i Luksemburg).
- u RH postoje 23 priznate proizvođačke organizacije u devet različitih sektora (sektor voća i povrća, sektor proizvodnje krumpira, sektor žitarica, sektor mlijeka i mliječnih proizvoda, sektor stočarstva - govedina i teletina, sektor vina, sektor maslina i maslinova ulja, sektor jaja, sektor ovaca i koza, sektor ukrasnog bilja te sektor mesa peradi).
- Udruživanje poljoprivrednih proizvođača u PO važno je zbog njihove konkurentnosti i prisutnosti na tržištu, lakšeg plasmana i postizanja bolje otkupne cijene na tržištu, smanjenja vanjskih utjecaja, smanjenja ulaznih troškova i unaprjeđenja poslovanja malih poljoprivrednika udruženih u proizvođačku organizaciju.
- PO se mogu financirati putem EU fondova posebice kroz mjere ruralnog razvoja (M04, M06 i M09).

U svrhu osvještavanja poljoprivrednih proizvođača o prilikama i prednostima udruživanja u proizvođačke organizacije kroz rezultate istraživanja mogu se istaknuti slijedeći čimbenici sa svrhom senzibilizacije:

- Edukacija i potpora proizvođačkim organizacijama u području upravljanja i financija,
- Izgradnja javne infrastrukture za skladištenje, sortiranje i pakiranje uz korištenje obnovljivih izvora energije,
- Pomoć pri digitalizaciji skladišta/distributivnih centara i uspostava nacionalnog sustava označavanja svih vrsta proizvoda te stvaranje prepoznatljive oznake,
- Pomoć pri izradi projektne dokumentacije za hladnjače i distributivne centre akcijskim planom u programima ruralnog razvoja,

- Financiranje rješenja koja su prilagođena potrebama proizvođačkih organizacija pojednostaviti izvješćivanja i smanjiti papirologiju,
- Postizanje veće razine konkurentnosti na tržištu, u prvom redu primarnih proizvođača, s ciljem sve većeg udruživanja u proizvođačke organizacije,
- Financiranje proizvođačkih organizacija po sektorima kroz operativni fond za realizaciju operativnog programa
- Financiranje iz financijskog doprinosa članova (ili same proizvođačke organizacije),
- Financijske pomoći Europske unije iz Europskog fonda za jamstva u poljoprivredi,
- Financijske pomoći Europske unije iz Europskog poljoprivrednog fonda za ruralni razvoj kroz TOP 9.1.1., M 04 i M 06
- Financiranje iz državnog proračuna.

Potrebno je kontinuirano poduzimati mjere koje povećavaju pregovaračku snagu proizvođača, a pojedine proizvođačke organizacije u Hrvatskoj već su pokazale učinkovitost i vidljivost te prepoznatljivost na tržištu.

Za sada udruživanje u sektoru voća i povrća pokazuje pozitivan smjer (npr. PO Udruga Brezovica). S druge strane, u mliječnom sektoru postoji potreba za znatnim unapređenjem rada PO kako bi se osnažio mljekarski sektor i osiguralo stabilno tržište te osigurala stabilna i dostatna otkupna vrijednost proizvoda. Također, kao jedna od glavnih poluga za razvoj poljoprivredne proizvodnje, ističe se jačanje vertikalne integracije u lancu opskrbe, od poljoprivrednih proizvođača i otkupljivača poljoprivrednih proizvoda, do prerade proizvoda za potrebe manjih prehrambeno-prerađivačkih pogona ili velikih industrijskih prehrambenih kompanija te trgovine.

Uključivanjem u proizvođačke organizacije jača se i horizontalna i vertikalna suradnja svih ključnih aktera, pa samim time i komunikacijske i pregovaračke vještine poljoprivrednika. Zakonskom legislativom se potiče demokratičnost u donošenju odluka koje pozitivno može utjecati na suradnju članova unutar organizacije.

Prostora za napredak ima u zajedničkoj prodaji i fazi nakon berbe, ali obzirom na to da se sve veći broj proizvođača udružuje, uz transparentnu komunikaciju, suradnju, inovacije i razmjenu znanja proizvođačke organizacije zasigurno mogu postati konkurentne u opskrbnom lancu.

7. LITERATURA

1. Broz, T., Švaljek, S. (2019): Mikrokozmos zadružnog gospodarstva: gdje i kako posluju hrvatske zadruge?. Sociologija i prostor, br. 57, str. 107-138.
2. Cvjetičanin, V., Puljiz, V. (1979): Sociologija sela: Faktori promjena u individualnoj poljoprivredi i udruživanje poljoprivrednika, ako je časopis broj
3. Martinović, I. (2013). Ekonomska učinkovitost poljoprivrednih zadruga u Republici Hrvatskoj (Diplomski rad). Osijek: Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Fakultet agrobiotehničkih znanosti Osijek.
4. Pravilnik o proizvođačkim organizacijama i drugim oblicima udruženja primarnih poljoprivrednih proizvođača (NN 87/20, 129/20, 45/22 i 54/22)
5. Pravilnik o proizvođačkim organizacijama u sektoru voća i povrća (NN 4/10)
6. Pravilnik o provedbi mjere M09 »Uspostava proizvođačkih grupa i organizacija« iz Programa ruralnog razvoja Republike Hrvatske za razdoblje 2014. –2020. (NN 68/18)
7. Pravilnik o tržišnim standardima za voće i povrće (NN 47/12)
8. Pravilnik o upisu u upisnik trgovaca voćem i povrćem (NN 111/14)
9. Puljiz, V. (1982): Sociologija sela: Oblici organizacije u poljoprivredi zapadnoeuropskih zemalja, izdavač
10. Ramanauskasi, J. i sur. (2017): The Main Obstacles and Possibilities of the Cooperative Movement
11. Uredba o potporama proizvođačkim organizacijama u sektoru voća i povrća (NN 70/10)
12. Vodič za proizvođačke organizacije, Ministarstvo Poljoprivrede, Zagreb, 2020.
13. Zakon o poljoprivredi (NN 118/18, 42/20, 127/20, 52/21 i 152/22)
14. Zakon o uređenju tržišta poljoprivrednih proizvoda (NN 149/09, 22/11, 120/12, 82/13)

Internet izvori:

1. Agencija za plaćanja u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju (<https://www.apprrr.hr>): <https://ruralnirazvoj.hr/za-proizvodacke-grupe-i-organizacije-25-milijuna-kuna-natjecaj-otvoren-do-kraja-veljace/> (3.ožujak. 2023.)

Komentirano [7]: Iz pregleda literature upisati autore i njihove radove

Komentirano [LK8R7]: upisano

2. Hrvatski poljoprivredni savez: Što je zadruga?, <https://hzs.hr/zadruga/> (3.ožujka.2023.)
3. Gospodarski list: Zašto je potrebno udruživanje poljoprivrednika? <https://gospodarski.hr/rubrike/ostalo/udruzivanje-poljoprivrednika/> (3. ožujak. 2023.)
4. Ibidem d.o.o.: Koristi za članove
5. Matijević, Denis <https://smarter.hr/hrvatska-ima-17-proizvodackih-organizacija-ali-sa-tek-700-clanova/> (2. prosinac 2020.)
6. Ministarstvo poljoprivrede: Popis priznatih proizvođačkih organizacija, <https://poljoprivreda.gov.hr/istaknute-teme/poljoprivreda-173/poljoprivredna-politika/mjere-poljoprivredne-politike/trzisne-mjere/proizvodjacke-organizacije/upute-za-korisnike/5452> (3.ožujka.2023.)
7. Ministarstvo poljoprivrede: Prioriteti hrvatske politike, https://poljoprivreda.gov.hr/istaknute-teme/poljoprivreda-173/poljoprivredna-politika/prioriteti-hrvatske-politike/179_(3. ožujak 2023.)
8. Nove odredbe koje će olakšati udruživanje proizvođača, <https://poljoprivreda.gov.hr/vijesti/donesene-nove-odredbe-koje-ce-olaksati-udruzivanje-proizvodjaca/4035>, (5.srpnja.2022.)
9. Službena stranica EUR–Lex-a, Uredba EU 1308/2013 i Uredba EU 1234/2007., <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/> (3.ožujak.2023.)
- 9-10. Ministarstvo poljoprivrede: Godišnje izvješće o stanju poljoprivrede u 2021. godini (Zeleno izvješće za 2021.), https://poljoprivreda.gov.hr/UserDocsImages/dokumenti/poljoprivredna_politika/zeleno_iz_vjesce/2122022ZelenoIzvjescje_2021.pdf

8. PRILOZI

8.1 Prilog 1. Popis tablica i grafova:

1. Tablica 1. *Popis priznatih proizvođačkih organizacija, Ministarstvo poljoprivrede (2022).*
2. Graf 1. *Podjela priznatih organizacija proizvođača po sektorima Izvor: ISAMM, do 23.srpnja. 2018. [04. svibnja 2021.]*
3. Graf 2. *Broj priznatih organizacija proizvođača po državi članici. Izvor: ISAMM, do 23. srpnja 2018. [04. svibnja 2021.]*
4. Tablica 2. *SWOT analiza udruživanja poljoprivrednih proizvođača u proizvođačke skupine (izrada autor: Luka Kostanjski)*

8.2 Prilog 2. Intervju

8.2.1 Intervju s voditeljem

U sklopu projekta „Proizvođačkih organizacija“ posjetio sam nadležnu instituciju za odobravanje i praćenje proizvođačkih organizacija, Ministarstvo poljoprivrede (u daljnjem tekstu: Ministarstvo), Sektor za poljoprivredu i hortikulturu. Kako bi čuo razloge poticanja na osnivanje proizvođačkih organizacija i koja su očekivanja, intervjuiran je voditelj odjela za proizvođačke organizacije g. Alen Hrustić.

Kostanjski: Možete li nam ukratko opisati što su proizvođačke organizacije i glavni cilj osnivanja.

Hrustić: PO je tijelo koje su sami poljoprivrednici stvorili da bi si olakšali kanale prodaje, marketinške strategije, smanjili troškove i unaprijedili sveukupno poslovanje. PO među svojim članovima odabire odgovornu osobu koja će ih zastupati. Time što su se zajedno udružili omogućiti će si plasman na tržištu za koje kao pojedinci nisu imali kapaciteta i resursa. Glavni fokus Ministarstva je stavljanje hrane preko PO na tržište te smanjivanje sive ekonomije kako bi se dao „vjetar u leđa“ malim poduzetnicima. U Hrvatskoj je trenutno priznato 23 proizvođačke organizacije u 10 sektora i ukupno broje više od 700 članova.

Kostanjski: Koji je najzastupljeniji sektor PO-a?

Hrustić: Najzastupljeniji sektori su Sektor drugih proizvoda - sektor krumpira unutar kojeg su priznate 4 PO, Sektor voća i povrća unutar kojeg su priznate 4 PO, Sektor mlijeka ima 3 priznate

PO, Sektor žitarica i Sektor govedina i teletina i u svakom ima priznate 3 PO. Unutar Sektora maslina i maslinovo ulje, Sektora ovaca i koza, Sektora ukrasnog bilja, Sektora vinogradarstva i Sektora jaja priznate su po jedna PO.

Kostanjki: Možete li objasniti model praćenja PO, odnosno prati li se njihov napredak i rad?

Hrustić: Prema članku 15 „Praćenje, obavještanje i izvještanje“ Pravilnika o proizvođačkim organizacijama i drugim oblicima udruženja primarnih poljoprivrednih (NN 87/20) proizvođača PO obvezna je Ministarstvu dostavljati podatke o proizvodnji, stavljanju na tržište i aktivnostima koje proizvođačka organizacija provodi u svrhu postizanja ciljeva. Sukladno dostavljenim podacima prati se njihov napredak i ostvarivanje ciljeva koje su si propisali prilikom udruživanja i priznavanja.

Kostanjki: Koliko dugo postoje PO u Hrvatskoj?

Hrustić: Prvi Pravilnik se napravljen 2010. godine, a prva je priznata PO 2014. godine. Prve PO su pokušane biti pravno regulirane 2010. s Pravilnikom o maslinama. Preteča PO su Proizvođačke grupe i regulirane su Uredbe EU br 1234/2007 o zajedničkoj organizaciji tržišta, no tu Uredbu zamijenila je Uredba EU br. 1308/2013 kojom Proizvođačke grupe trebaju postati PO. Prva priznata PO u Hrvatskoj je bila PO Drava-Sava i PO Zagrebački voćnjaci 2014. godine.

Kostanjki: Koliko uspijevaju provesti ciljeve (planove) koje su si zadali?

Hrustić: Provode određene ciljeve koje su si unaprijed zadali sukladno Uredbi EU br. 1308/2013. Mogu provesti jedan ili više ciljeva, ali ovisi dali su PO financirane, odnosno dobivaju li potporu za svoj rad ili ne. S potporama lakše ispunjavaju svoje ciljeve. Sigurno je lakše provoditi ciljeve kad svi članovi PO zajedno sudjeluju i „guraju“ jedni druge. Generalno u velikoj mjeri uspijevaju provoditi ciljeve koji su odabrali u okviru poslovnog plana.

Kostanjki: Na koji način se animiraju proizvođači za osnivanje OP-a?

Hrustić: Uglavnom se provodi putem kampanja kao što je tiskani vodič i prezentacije na terenu. Kontaktiramo Regionalne razvojne agencije, Lokalne akcijske grupe te Županijske institucije s ciljem organiziranja prezentacije za proizvođače. Ciljana skupina su korisnici mjera ruralnog razvoja (M06 za male i mlade) kojima se naglašava važnost i snaga udruživanjem u PO se te time potiče zainteresiranost pojedinaca za udruživanjem što će mu omogućiti konkurentnost na samom tržištu.

Kostanjki: Prema vašem saznanju jesu li se proizvodi kroz proizvođačke organizacije proširili na tržište izvan Hrvatske, tj. koliko su konkurentni na tuzemnom (konkurencija uvoza) i na inozemnom tržištu (prvenstveno cijena).

Hrustić: PO u Hrvatskoj svoje proizvode izvoze u inozemstvo, npr. jabuke se izvoze u Egipat i Italiju, žitarice se izvoze u Italiju. Govedina i teletina masovno se izvozi u Libanon i Alžir, vino

ide na Novi Zeland, Australiju, Kanadu i Švicarsku. Krumpir se izvozi u Ukrajinu i Rumunjsku, med se izvozi u Mađarsku. Omjer cijene i kvalitete je zasigurno konkurentan što se vidi po izvoznim količinama.

Kostanjki: Sukladno razvojnoj politici i cilju koji sektor u proizvođačkim organizacijama je trenutno najinteresantiji, a koji sektori su bili prioritetni, odnosno najmanje razvijeni (značajan pad proizvodnje)?

Hrustić: Sektor voća i povrća je najinteresantiji u EU pa ga se i svugdje gura. Svi sektori su jednako važni i daju im se jednaka prava i jednaka pažnja se pridaje svim sektorima. Loš primjer i najmanje razvijen sektor je Sektor mlijeko i mliječni proizvodi. Zbog loše politike i lošeg sklapanja ugovora. PO Mliječni put Hrvatska je jedan od rijetkih mliječnih organizacija koja se izborila i osigurala si svoje vlastite proizvode, svoje mlijeko, svoje sireve, svoje jogurte, kefire itd. Da zaključimo, Sektor mlijeka i mliječnih proizvoda je najmanje razvijena PO mlijeka i mliječnih proizvoda u smislu stavljanja proizvoda na tržište jer proizvođači imaju pojedinačne ugovore direktno s otkupljivačima.

Kostanjki: Znam da postoji mjera ruralnog razvoja (mjera 9) za proizvođačke organizacije, koliko je to pomoćni alat za uspješnost proizvođačkih organizacija?

Hrustić: Pokazala se kao odličan alat uspostave proizvođačkih organizacija. Osim mjere 9 imamo i mjeru 4 gdje PO ostvaruje veći broj bodova. Postoje i drugi načini financiranja kao što je CMO tzv. Zajednička organizacija tržišta.

Kostanjki: Što mislite što je potaklo naglo povećanje broja proizvođačkih organizacija u proteklih par godina?

Hrustić: Povećali smo svijest o važnosti udruživanja mladih poljoprivrednih proizvođača kako bi se povećala njihova konkurentnost i prisutnost na tržištu, a smanjili vanjski utjecaji kojima su izloženi (naprimjer godina COVID-19 - jedan proizvođač nije mogao prodati janje zbog zatvaranja lokala, restorana i sala itd., a da je bio dio PO progurali bi proizvod kroz organizaciju na drugi kanal tržišta).

8.2.2 *Intervju sa PO Udruga Brezovica*

Nakon dobivenih informacija od strane g. Alena Hrustića iz Ministarstva poljoprivrede intervjuirao sam PO u Sektoru voća i povrća - PO Udruga Brezovica. Porazgovarao sam s Upraviteljicom Udruge Anom Grgurević Šutalo kako bi dobio informacije o iskustvima PO iz prve ruke.

Kostanjki: Što Vas je potaknulo da se osnujete?

Grgurević: Podređen odnos proizvođača u odnosu na trgovačke kuće, a onda s tim povezano velik pritisak na cijenu proizvoda.

Kostanjki: Koji sektor zastupate?

Grgurević: Proizvođačka organizacija Udruga Brezovica zastupa sektor voća i povrća.

Kostanjki: Koji Vam je cilj?

Grgurević: PO je osnovana s ciljem prikupljanja poljoprivrednih proizvoda svojih članova radi lakšeg plasmana na tržištu, te postizanje bolje cijene.

Kostanjki: Što smatrate prednošću PO u odnosu na samostalno djelovanje na tržištu u vašem sektoru?

Grgurević: Kao što je već navedeno ciljevi PO su promicanje gospodarskih interesa u proizvodnji i prodaji voća i povrća proizvedenog na gospodarstvima fizičkih i pravnih osoba tj. članova Udruge Brezovica s posebnim naglaskom na planiranje proizvodnje u skladu sa zahtjevima tržišta, te prerade, trženja i plasmana voća i povrća. Prednost je to što se omogućuje OPG-ovima i manjim poljoprivrednim firmama da plasiraju svoje proizvode i prodaju krajnjem kupcu.

Kostanjki: Koliko je članova u Vašoj PO?

Grgurević: PO Udruga Brezovica ima 11 članova.

Kostanjki: Jeste li povećali broj članova od osnutka?

Grgurević: Udruga Brezovica priznata je 2017. godine kao PO s 10 članova. 2020. godine pristupa zadnji član s jagodom kao svojim proizvodom i danas PO broji 11 članova.

Kostanjki: Smatrate li da ima prostora za razvoj i u kojem djelu? Što Vam stvara najveće probleme i prepreke?

Grgurević: Definitivno ima prostora za razvoj. Poglavitno u dijelu nakon berbe odnosno u dijelu skladištenja, sortiranja i pakiranja proizvoda svojih članova.

Kostanjki: Kakva je suradnja s Državnim institucijama? Koliko imate pomoći od njih, odnosno „imaju li sluha“ za rad i poslovanje PO-a?

Grgurević: PO Udruga Brezovica najviše surađuje s Ministarstvom poljoprivrede. Sva pitanja koja imamo šaljem upravo njima i dobijemo odgovor u najkraćem roku.

Kostanjki: Koristite li fondove EU kao pomoć u svojem poslovanju i koje? Kako ste zadovoljni i koje su poteškoće?

Grgurević: Do sada nismo koristili fondove EU. Natječaj za operaciju 9.1.1. "Uspostava proizvođačkih grupa i organizacija" iz Programa Ruralnog razvoja nije bio raspisan od listopada 2018. godine.

Kostanjki: Smatrate li da su PO budućnost?

Grgurević: Nema ljepše spoznaje da jedemo zdravo, a isto tako da jedemo proizvode koji su uzgojeni na našoj Zemlji. Nadalje, opstojnost proizvođača kao jedinke, bez obzira na njihovu količinu proizvodnje, je nemoguća zbog odnosa snaga prema maloprodajnim lancima i industriji. Zato jedino udruživanje proizvođača u proizvođačke organizacije uz benefite koje ono pruža u odnosu prema dobavljačima i kupcima, ali i europsku i nacionalnu financijsku potporu, može osigurati budućnost proizvodnje voća i povrća u Republici Hrvatskoj.

8.2.3 Intervju s PO Mliječni put Hrvatske

Za više informacija posjetio sam još jednu proizvođačku organizaciju „PO Mliječni put Hrvatske“. Navedena PO spada u sektor mlijeka i mliječnih proizvoda koji najmanje napreduje i najslabiji je sektor ovakvog tipa organizacije. Iz tog razloga kontaktirao sam i intervjuirao studenta VGUK-a Maria Rengela predsjednika PO Mliječni put Hrvatske, preporukom mentora Dr.sc Kristine Svržnjak.

Kostanjki: Što Vas je potaknulo da se osnujete?

Rengel: Potaknula nas je niska otkupna cijena mlijeka i benefit zajedništva koje PO donose.

Kostanjki: Koji sektor zastupate?

Rengel: Proizvođačka organizacija Mliječni put Hrvatske zastupa sektor mlijeka i mliječnih proizvoda.

Kostanjki: Koji Vam je cilj?

Rengel: Glavni cilj kojim smo se udružili bio je zajednički nastup na tržištu i sama cijena. Tako i nabavka repromaterijala te rabate.

Kostanjki: Što smatrate prednošću PO u odnosu na samostalno djelovanje na tržištu u vašem sektoru?

Rengel: Kao što sam naveo u prijašnjem pitanju za ciljeve, zajedničkim snagama lakše možemo doći do bolje prodajne cijene, jeftinija i jednostavnija nabavka materijala, lakši izlazak na tržište sa zajedničkim proizvodom, surađivanje sa članovima proizvođačke organizacije.

Kostanjski: Koliko je članova u Vašoj PO?

Rengel: PO Mliječni put Hrvatske danas broji 24 člana.

Kostanjski: Jeste li povećali broj članova od osnutka?

Rengel: PO Mliječni put Hrvatske započeo je s 18 članova, a sada raspolaže sa 24 člana.

Kostanjski: Smatrate li da ima prostora za razvoj i u kojem djelu? Što Vam stvara najveće probleme i prepreke?

Rengel: Smatram da ima. Namjeravamo izaći sa vlastitom preradom za mjesec dana sa siranom u Vinkovcima sa proizvodima kao što su: mlijeko, jogurt, sir, tvrdi sir, trajno mlijeko, itd. Najveći problem je prodajna cijena mlijeka koje iznosi 2,60 – 2,70 kn/l. Prepreke su velike kompanije koje drže monopol nad manjim proizvođačima i poduzetnicima.

Kostanjski: Kakva je suradnja s Državnim institucijama? Koliko imate pomoći od njih, odnosno „imaju li sluha“ za rad i poslovanje PO-a?

Rengel: Odlična je suradnja sa svim Državnim institucijama od koje najviše surađujemo s Ministarstvom poljoprivrede.

Kostanjski: Koristite li fondove EU kao pomoć u svojem poslovanju i koje? Kako ste zadovoljni i koje su poteškoće?

Rengel: Za sada smo koristili samo Mjeru 9, koja traje 5 godina te dalje traje. Poteškoće se ne javljaju prilikom natječaja već poslije kod ugovora.

Kostanjski: Kolika je prosječna dob vaše PO?

Rengel: Imamo dosta mladih članova od 25 do 28 godina stoga prosječna dob bi bila oko 40 godina.

Kostanjski: Smatrate li da su PO budućnost?

Rengel: Mislim da jesu ukoliko će se stvari promijeniti kao što su vani. Dok sam boravio u Nizozemskoj jako mi se svidio njihov pristup PO. Proizvođačke organizacije vani surađuju dugi niz godina te su zato naprednije, udruženje i više prepoznatljive. Mislim da proizvođačke organizacije imaju veliku budućnost u Hrvatskoj ako zamislim da izgledaju kao i Europi.

SAŽETAK

U radu su prikupljene informacije vezane za osnivanje proizvođačkih organizacija kroz zakonodavni okvir koji regulira to područje, na temelju dostupnih podataka o proizvođačkim organizacijama Ministarstva poljoprivrede te kroz intervjue s voditeljem odjela za proizvođačke organizacije u Ministarstvu poljoprivrede, upraviteljicom proizvođačke organizacije Udruga Brezovica te predsjednikom proizvođačke organizacije Mliječni put Hrvatske.

Analiza prikupljenih informacija pokazala je da je udruživanje malih poljoprivrednika u proizvođačke organizacije s ciljem okrupljavanja proizvodnje i zajedničkog izlaska na tržište dobar način osiguranja konkurentnost hrvatskih poljoprivrednih proizvođača na tržištu. Konkurentnost se postiže kroz objedinjavanje troškova skladištenja, transporta, smanjenja troškova proizvodnje i plasiranja proizvoda na tržište svakog člana proizvođačke organizacije čime se osigurava dugoročna održivost poljoprivredne proizvodnje.

Stoga je intencija Europske unije u novom proračunskom razdoblju da će se trženje poljoprivrednih proizvoda malih poljoprivrednih gospodarstava voditi putem proizvođačkih organizacija, pa je to put da se u budućem razdoblju ojača poljoprivredna proizvodnja i u Hrvatskoj kao članici Europske unije

Ključne riječi: Proizvođačke organizacije, udruživanje poljoprivrednika, prednosti udruživanja